

Р.Г. Андрійчук,
кандидат педагогічних наук, доцент;
А.М. Левківський,
старший викладач
(Житомирський педуніверситет)

ЛОГІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

В даній статті представлено логіко-психологічні підходи до формування моделей підготовки випускників вищих педагогічних закладів

Необхідність постійного звернення до проблем підготовки майбутніх вчителів, визначається, насамперед, особливостями функціонування соціально-педагогічного середовища, серед яких на даний час важливо виділити:

- невідповідність соціокультурної ситуації в країні стану та запитам професійних педагогічних спільнот;
- різнопланові регіональні можливості підготовки фахівців різних профілів;
- професійну спроможність спеціалістів системи освіти готувати педагогів, здатних проектувати власну педагогічну діяльність в залежності від типу освітньої установи і спектру навчальних дисциплін;
- автономізацію вищих навчальних закладів, яка сприяє створенню потенційно ефективною диференціації форм, методів і умов організації навчального процесу;
- особистісні запити студентів, здатних частково конструювати та передбачати індивідуальні освітні траєкторії.

Професійна педагогічна діяльність – *соціономічна виконавча метадіяльність* [1], тому підготовка висококваліфікованих спеціалістів принципово неможлива без орієнтації на певні конструктивні моделі системних результатів навчально-виховного процесу. Загальні обриси (логіко-психологічні аспекти) моделей підготовки випускників ВНЗ пропонуються в даній статті.

Г.П. Щедровицький вказує на те, що діяльність – це структура [2]. Звідси, нинішнім студентам майбутнім спеціалістам) необхідно визначати (визначити) своє місце в структурі навчання (професійної діяльності). Дослідження В.С.Леднева [3] показали: базисним видам діяльності відповідають компоненти досвіду. В цілому досвід варто характеризувати не тільки як знання, вміння, навички, стратегії діяльності тощо, але й надбання особистості не усупільнені в інформаційному середовищі. Базисними для людини являються пізнавальна, перетворююча, комунікативна, естетична і фізична діяльності. Отже – випускник педагогічного ВНЗ повинен мати сформовані відповідно до особливостей майбутньої професійної діяльності пізнавальні, творчі, комунікативні, естетичні та фізичні якості, направленість особистості.

Рівень підготовки майбутніх вчителів залежить як від умов навчання (зміст, особливості навчально-виховного процесу) і орієнтації педагогічних колективів на професійно значимі для випускників види діяльності, так і власного розуміння студентом своїх можливостей і значення в структурі навчально-виховного процесу в ВНЗ. Відповідно до психологічної концепції діяльності Г.В. Суходольського [4], діяльність людини характеризується чотирма підсистемами ознак: морфологічною (структурні суб'єктні ознаки); аксіологічною (цінності, цілі, потреби); праксіологічною (ресурсні, виконавські ознаки); онтологічною (когнітивні та інші індивідуальні ознаки).

В.В. Давидов [5] дещо видозмінює класичну полідисциплінарну структуру діяльності, характеризуючи її так: нужди; потреби; емоції; завдання; дії, мотиви дій, засоби, які використовуються в діях; плани (перцептивні, мнемічні, креативні, мислення); процеси пізнання; воля. Звернемо увагу на виведення на перший план нужди як важливої складової частини діяльності (симптоматичний висновок щодо повсякденної роботи педагога). В "клітинці" індивідуальної діяльності, виходячи з результатів досліджень В.В. Давидова, повинні фіксуватися такі зміни: участь суб'єкта в колективній діяльності в зміні дійсності; рефлексія окремих суб'єктів над своїми діями і засобами дій, над діями і засобами дій інших людей; індивідуальне формування ідеального плану та уяви; становлення індивідуальної свідомої діяльності.

Вкажемо на принципи, що мають сприяти розробці діючих моделей підготовки випускників педагогічних ВНЗ на основі схематично визначеної раціональності [4]:

1. Принцип стохастичності (ймовірності) розподілу функцій між виконавцями.
2. Принцип інтеріоризації-екстеріоризації. Констатує постійне чергування внутрішнього і зовнішнього плану діяльності.
3. Принцип неповної орієнтовної основи діяльності. Базується на розумінні практично часткового відтворення професійно важливої інформації засобами мови.
4. Принцип свідомості-автоматизації. Вказує на те, що при проєктивному аналізі діяльності необхідно визначати, які її компоненти суб'єктом можуть виконуватись автоматично, а які варто залишити під контролем.
5. Принцип ієрархічності будови зовнішнього плану діяльності. Важливо зрозуміти, що діяльність має складну рівневу структуру, що визначається різною якістю і масштабами завдань на кожному рівні.
6. Принцип ієрархічності будови внутрішнього плану діяльності. Аналіз діяльності, який здійснюється з метою організації навчання, повинен бути направлений на пошук компонентів її внутрішнього плану і засобів адекватного їх вираження.
7. Принцип системогенези. Діяльність на різних етапах свого здійснення має різну морфологію (склад і структуру), аксіологію (функції, результати, потреби, оцінки) і праксеологію (динаміку і розвиток).

8. Принцип достатнього опису. Отримання одного і того ж результату можливо при реалізації різних процесів. Головне, що їх об'єднує: навчання повинно приводити до безумовного виконання функцій проєктивної діяльності. Необхідним являється не тільки узагальнення існуючих варіантів діяльності, але й розгляд потенційно можливих.

9. Принцип пошуку еталону діяльності.

10. Принцип аналізу-синтезу. Використовується структурно-алгоритмічний опис діяльності. За допомогою алгоритмів можуть бути описані не тільки дії, але й інші компоненти внутрішнього плану діяльності: образи (в т. ч. – понятійної сфери), мотиви тощо.

Реалізація даних принципів на практиці (тобто формування діючих моделей) приводить до створення низок методик і технологій навчання в ВНЗ. Зазначимо, головним, є звернення до суб'єктів навчально-виховного процесу в плані розгляду педагогічних систем як гуманітарних систем. Відомо, що гуманітарними називають такі системи, що створюються особливим моделюванням світу в поєднанні свідомого і несвідомого та виражаються мовними засобами, де образне і логічне – неподільні [6]. Особливості впливу на гуманітарні системи заключаються в тому, що даний вплив не є чимось зовнішнім, а як би включається в системи, кожен раз видозмінюючи поле можливих їх станів. В цьому плані суб'єкт (викладач, студент) перетворюється в складову частину системи, маючи справу не з "жорстким" поєднанням об'єктів чи суб'єктів та їх властивостей, а з потенційними можливостями такого поєднання. Тому, варто констатувати певні особливості гуманітарних систем, розуміння яких дозволить уникнути негативних наслідків реалізації стратегій гуманізації навчання: стан гуманітарної системи визначається всім пройденим нею шляхом; не можуть однозначно бути визначені момент зародження гуманітарної системи та її вихідні параметри; в своєму формуванні гуманітарна система ніколи не вважається завершеною; не можна однозначно прослідкувати в гуманітарній системі шляхи внутрішнього перетворення інформації; не можуть бути окремо виділені результати окремих впливів на гуманітарні системи; самосвідомість гуманітарної системи не може бути повною; опис стану гуманітарної системи не може бути адекватно представлений на тій мові, що склалася на даний момент.

Виходячи з розуміння сучасних проблем розвитку суспільства, ідеальну модель майбутнього спеціаліста, ми бачимо в плані формування і таких якостей випускника педагогічного ВНЗ: ноосферна свідомість, екологічна культура, інформаційна культура, творча активність, толерантність, висока моральність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основы теоретической педагогики: Учеб. пособие, Спб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1992.
2. Щедровицкий Г.П. Педагогика и логика. М.: Касталь, 1993.
3. Леднев В.С. Содержание общего образования: Проблемы структуры. М.: 1980.
4. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности. Л.: 1988.
5. Давыдов В.В. Новый подход к пониманию структуры и содержания деятельности //Психологический журнал, 1998-1999. – №6.
6. Гусинский Э.Н. Образование личности. Пособие для преподавателей. М.: Интерпракс, 1994.

Матеріал надійшов до редакції 19.09.03 р.

Анадрийчук Р.Г., Левковский А. Н. Логико-психологические аспекты формирования моделей профессиональной подготовки будущих учителей.

В статье представлен логико-психологический подход к формированию моделей деятельности будущих учителей.

Andreychuk R. G., Levkovsky A. N. Logic and psychological aspects of formation of the models of vocational training of the future teachers.

The article is devoted to the logic and psychological approach to the formations of the holders of a masters degree.